

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ: ΑΓΑΠΗ ή Α-ΜΑΧΗ

*Εμπεδοκλής, πιθανόν: 495/4–435/434 –
Φιλότητα και Νεϊκος = Φιλία και Έχθρα*

§1 – Ποιος ήταν ο Εμπεδοκλής; Ήταν ο ποιητής-φιλόσοφος της προσωκρατικής περιόδου –αρχή του πέμπτου αιώνα π.Χ.–, ο οποίος με τον χυμώδη λόγο του και τη χαρισματική του ευστροφία επιχείρησε να κατανοήσει τα ανθρώπινα πράγματα με βάση τις αρχές της ισότητας και της **αυθεντικά** δημο-κρατικής ευαισθησίας. Η στοχαστική του πρόταση, βαθιά νοηματική, αγκαλιάζει το σύνολο του κοσμικού συστήματος με πολλαπλές υποτυπώσεις και υποσημάνσεις. Βασικό μοτίβο της σκέψης του, κατ' επέκταση της διδασκαλίας του, ήταν να υπερασπίζεται με έμφαση την **ανάγκη προσεκτικής παρατήρησης** του περιβάλλοντος κόσμου, του καθημερινού μας περίκοσμου.

Δεν αρκεί, μας λέει, να ακούμε με τα ίδια μας τα αυτιά τους δικούς του λόγους, όσο σοφοί κι αν είναι, αλλά να αναζητούμε την αλήθεια, **ανασύροντας από αυτούς ή τέτοιους λόγους νοήματα που επιτρέπουν ή διασφαλίζουν την πλήρωση της ως άνω ανάγκης.**

Στο αβέβαιο σήμερα του δικού μας κόσμου, η πλήρωση αυτής της ανάγκης παραμένει σε γενικές γραμμές το ζητούμενο. Στο

απόσπασμα B2 (Diels-Kranz), ο Εμπεδοκλής δηλώνει με σαφήνεια ότι οι άνθρωποι, αν και έχουν εξοπλιστεί με εκπληκτική νόηση, παγιδεύονται **μέσα στο καθημερινά τυχαίο ή συμπτωματικό** –το απολύτως αβέβαιο– και πιστεύουν ότι έχουν ανακαλύψει ένα ολόκληρο σύμπαν. Έτσι όμως καθιστούν τον εαυτό τους αδέξιο να παρατηρεί προσεκτικά τον κόσμο, με αποτέλεσμα να χάνονται μέσα σε αυτό που έπρεπε να ελέγχουν. Η μαγική λέξη στο εν λόγω απόσπασμα είναι: **Μήτις** [=νους, σοφία, ευφυΐα, πανουργία, φρόνηση ...]. Αυτή ενσαρκώνει για τον άνθρωπο την τέχνη της **βέβαιης, της σίγουρης πλοήγησης** στη ζωή πάνω από εμπόδια, εξαπατήσεις και ψευδαισθήσεις. Όταν όμως αυτή λείπει, απελπισμένοι οι θνητοί σύρονται ως άβουλα όντα πέρα-δώθε.

§2 – Αλλά ποιες δυνάμεις ρυθμίζουν την κίνηση του συμπαντικού και ανθρώπινου κόσμου; Το **Νεϊκος** και η **Φιλότης**. Η πρώτη λέξη σημαίνει την έχθρα, τη διαμάχη, την έριδα, τον αγώνα· η δεύτερη τη φιλία και την αγάπη. Στο απόσπασμα B17 (Diels-Kranz), ο Εμπεδοκλής παρουσιάζει τις δυο αυτές δυνάμεις στην **αυξομειωτική τους κίνηση ή στον εναλλασσόμενο κύκλο τους**: φθοράς, έχθρας, αμάχης, διαμάχης, αγώνα από τη μια και συμμετρίας, εναρμόνισης, συμφιλίωσης, αγάπης. Αυτή η κίνηση διέπει το πεπρωμένο των πάντων. Η ενεργοποίηση της **Φιλότητος** εμφανίζεται να ενώνει, να «**δένει**» τα όντα με την αγάπη.

Η ενεργοποίηση του **Νεϊκου** σηματοδοτεί τη διεργασία ή διαδικασία αποχωρισμού, αποσύνθεσης, πολυδιάσπασης: δεσπόζει ο **αγώνας του διαχωρισμού**. Συνήθως, η πρώτη κίνηση ερμηνεύεται από διάφορους μελετητές του Εμπεδοκλή ως η θεμελιώδης, δεσπόζουσα και τελική κατάσταση, η οποία κατορθώνει να επικρατήσει επί της έχθρας, ενώ η κίνηση της τελευταίας είναι απλώς ένα ενδιάμεσο επεισόδιο μέσα στο όλον της αρμονίας. Αυτή η αντίληψη ότι όλα τα πράγματα στο τέλος τα κυβερνά η αγάπη, η συμφιλίωση και παρόμοια είναι άκρως θεολογική και εξουσιαστική. Μια τέτοια αντίληψη αποτελεί και την («ηθική») **λαμπάδα της ενθάδε εξουσιαστικής μηχανής** που λυσομανά ασύστολα και ελαφρά τη καρδιά στέλνει μαζικά τους

ανθρώπους στην απελπισία και την αυτοκτονία. Μια προσεκτική ανάγνωση, όπως μας επιτάσσει ο ίδιος ο ποιητικός λόγος του Εμπεδοκλή, συνηγορεί υπέρ ενός **περιδινούμενου κύκλου** φιλότητας και έριδας, αγάπης και αγώνα, χωρίς αρχή και τέλος.

Ο κοσμικός κύκλος, σύμφωνα με τον φιλόσοφο, δεν διέπεται από καμιά προοπτική να αρχίζει και να τελειώνει κάποτε είτε αίσια [=αγαπητικά, φιλικά ...] είτε «απαίσια» [=εχθρικά, εριστικά, ταξικά ...]. Κυβερνιέται μόνο και εσαεί από **την επικράτηση της κεραυνοβόλας κίνησης**: Νείκους και Φιλότητας. Μια οποιαδήποτε παραγνώριση τούτης της κίνησης, μέσα ας πούμε από «ηθικο-πολιτικά» κηρύγματα περί κοινωνικής ειρήνης κ.λπ., επιτρέπει στους παχύσαρκους ημιβάρβαρους της εκάστοτε εξουσίας να αυτοπαρουσιάζονται ως οι επίγειοι εκπρόσωποι της θεάς που συνήθως ονομάζεται πολιτική.

Πηγή: hegel-platon.blogspot.gr

Φωτό: Βικιπαίδεια